

Žena s harfo.

Ne vem, kaj mi sili v spomin ob tihih večerih žalostna povestca, ki mi jo je pravila stara mamica. Ah, kako je bila dobra ta moja babica! Bil sem še otroček, razposajen in poreden, ko mi je umrla. No, kaj mi je bila, sem spoznal šele po smrti. Večkrat sem jo nadlegoval, da mi je pravila pravljice o kralju Matjažu, o zakleti deklici, o prelestni deveti deželi. In jaz sem jo poslušal in sem se zatapljal v lepe, zlate sanje. No, babice ni več, a sanje so mi ostale v srcu in njene povestce so mi ostale v duši. Spominjam se jih natanko, kakor bi mi jih bila pravila danes. Kako se je vselej ljubeznivo smehljala, kadar je kaj pripovedovala. Nekega večera sem jo spet prosil, naj mi pove kako „storijo“.

„Pa kaj ti čem?“ je rekla. „Saj sem ti že vse povedala.“

„Pa povejte kaj starega. Saj je vse lepo,“ ji odgovorim.

„No, ti bom pa povedala o ženi s harfo in o njenem sinčku Tončku. Žalostna povest je. Zgodila se je, ko sem bila jaz še mlada.“

„Povejte, mamica, povejte! Še nikdar je niste pravili!“ — Začela je.

I.

Lep zimski popoldan je bil. Jasen in čist, a tudi mrzel. Ravno so šli otroci iz šole. Veselo in razposajeno so se podili po cesti, prerivali se in suvali in kepali se, kakor bi bila vojska.

Čez vas je prišla žena s harfo; za roko je pa peljala otroka; ki je drgetal mraza. Tudi ženo je zeblo. Otroci so se udrli za njo, da bi jo poslušali. Šla je od hiše do hiše, postavila harfo na prag, naslonila glavo nanjo in brenkala. Ah, kako je lepo znala! Zdaj so jokale strune, žalostno in otožno, zdaj so zapele tiho hrepeneče in koprneče, zdaj so zavriskale veselo in razposajeno, zdaj zopet tiše in otožneje... Ona pa je brenkala z vajenimi prsti in žalostna je bila, zdaj je spet zahrepenela, ogenj se ji je zasvetil

v črnih očeh, pa je spet ugasnil, in tiste oči so gledale žalostno in sanjavo . . .

Tako je obšla vso vas. Otroci — tudi jaz sem bila med njimi — smo šli za njo od hiše do hiše. Dajali smo sinčku kruha, pogledaval nas je hvaležno in hlastno jedel kruh. Bil je pač lačen.

Pred vsako hišo je brenkala žena, dobila par krajcarjev in prosila za prenočišče, pa ga ni mogla dobiti. Tu so se izgovarjali, da imajo sami malo prostora, tu, da nimajo mrve in da je skedenj mrzel, da naj gre k sosеду, tam jo bodo mogoče vzeli čez noč; no, pri sosеду je izvedela, da imajo sicer dovolj prostora, pa se boje, da ne bi kaj — dobili. Kaj bi bili dobili, saj sama ni nič imela! No, ljudje so žaljivi. Vso vas je žena obredla, a ni dobila prenočišča. Ni se silila nikjer. Tiho boječe je prosila, a ko ni bila uslišana, se je pomračilo še bolj njeno otožno lice, prijela je sinčka za roko: „Pojdi, Tonček“ in odšla sta k sosеду. Tam se jima ni godilo nič bolje. Tako sta obšla vso vas.

Mrak je že bil, ko sta bila na koncu vasi.

„Kam naj greva, Tonček,“ je vzdihnila polglasno.

Otrok je zajokal: „Mama, kruha, lačen sem. Mama, zebe.“

„Tiho bodi, Tonček, v onole vas prideva, tam bova čez noč in bova dobila kaj večerje.“

V daljavi se je vil iz dimnikov tihe vasice dim v tankih vijugah proti nebu, tuptatam se je zasvetila luč. Tedaj je vzela žena otroka v naročje, zavila ga v krilo in šla sta po cesti iz vasi.

Ozrla se je parkrat nazaj, stisnila ustnice, v očeh pa so ji zablestele solze bridkosti, in šla je dalje . . .

II.

Mrak je že bil, ko je šla žena iz vasi, in noč je prihajala in prižigala na nebu zvezdico za zvezdico. In nebo je utripalo z milijoni zlatih očesec.

Stopala je žena trudno, opotekajoče; stresal jo je mraz, in bila je lačna. A poti ni bilo konca; vlekla se je, in vasica je bila vedno enako daleč pred njima. Pod nogo je škripal sneg enakomerno. Otrok je jokal v naročju in naposled zaspal; ah, na materinih prsih

se zaspí tako sladko kot nikjer. Ona pa je stopala trudno in počasi. Kako rada bi bila malo počila, kako rada bi sedla v sneg in zaspala! Toda vedela je, ako to stori, bo zaspala in se ne bo zbudila nikdar več. Kaj bo potem s Tončkom? Strah pred smrtjo jo je stresel in ji pospešil korake. Vroče ji je že postalo od težke urne hoje; vroč pot ji je stopil na čelo, začutila je slabost.

Zdaj jo je spet stresel mraz, zdaj ji je zopet šinila vročina v glavo. Vas pa je ležala vedno tako daleč kot prej. Vijuge dima so polagoma postajale redkeje, nazadnje so popolnoma izginile. Tupatam je ugasnila luč, vedno jih je bilo manj, vedno manj, samo še ena, — naposled je ugasnila še ta.

A ona je šla dalje s težavo in naporom, v smrtni bridkosti. Še nikdar ni bila tako žalostna kot danes. Vsi spomini, lepi in tako žalostni, so šli mimo nje; vse življenje je šlo mimo nje, in gledala je pred sabo minule dni. Ah, kje je tam daleč njena domovina, kjer je igrala veselo in brezskrbno kot otrok! Vse je minulo! Kje je njen mož? Šel je v Ameriko in ni se vrnil več. In morala je vzeti harfo in iti, da preživi sebe in otroka. Ah, ta otrok, edina njena tolažba in nada!

Stisnila ga je krepkeje k sebi in stopala hitreje. Z veliko težavo je prišla končno v vas. Toda nikjer luči; vse je že spalo. Kam naj gre čez noč?

Zavije proti prvemu skednju, odpre ga boječe in stopi noter. Nekje je zalajal pes. Stopi v skedenj, tiplje, nasloni harfo ob steno in položi otroka na seno. Vleže se poleg njega in ga pritisne k sebi.

„Mama, kruha, lačen; mama, zebe,“ zaplaka Tonček.

„Zaspí, Tonček, zaspí, jutri bo bolje. Le lepo zaspančkaj!“ ga tolaži mati.

Stisne se otrok k materi in ihti, naposled zaspí. A mati ne more spati. Joka in moli. Velike težave jo obidejo, duševni in telesni trud jo čudno slabi. Zbudi Tončka in sopeč reče: „Tonček, ti moj otrok dragi, zadnjič me slišiš sedaj, zadnjič. Priden bodi in moli za svojo nesrečno mater! Le v tebi sem imela upanje; no, zdaj je tudi to upanje proč; moj Bog — —“ bridko zaihti in se tesneje oklene sinčka.

„Mama,“ zaihti otrok. Ni matere razumel, vendar silno težko mu je bilo in je ihtel. Mati pa je hropla, včasih nerazločno zamrmrala, se stresla in — ni je bilo več. Krčevito se je oklenila sinčka.

„Mama, mama,“ je zaklical otrok v temi, a mama se ni več oglasila.

„Mama,“ a ona je molčala. Poljubil jo je otrok, a ustna so bila skoro mrzla. Nepopisen strah je stisnil otroku prsi — ni še poznal skrivnosti smrti, a slutil je, da se je zgodilo nekaj strašnega. Stisnil se je k materi in jokal, bridko jokal do jutra v temi in mrazu.

III.

Zjutraj je prišel gospodar v skedenj in je našel mrtvo ženo in otroka. Prestrašil se je; vzel je otroka v h-šo in napravil oder za mater. Odredil je vse potrebno za pogreb, Tončka pa je vzel za svojega. Bil je pač tisti človek dober mož in je ljubil Tončka kakor svojo hčerko Reziko. Pasel mu je Tonček čredo, in kadar je imel čas, je tekel jokat na materino gomilo. Nikdar ni bil odkrito vesel, otožen in zamišljen je hodil. Najrajši je brenkal na harfo, edini spomin na nesrečno mater. Njegovi tovariši ga niso ljubili; kjer so mogli, so mu nagajali: Tonček — ciganček. Pravili so, da je bila njegova mati ciganka. Tonček pa je rastel tiho in samzase in se ni menil za hudobne tovariše. Ko je bil star dvajset let je moral k vojakom. Nerad ga je pustil oče Miklavec, ker ga je ljubil, kot svojega otroka ga je ljubil. — — —

„Kje je pa zdaj Tonček,“ sem vprašal babico.

„Hm, kje je? Kdo ve. Šel je k vojakom in ni se vrnil več. Morda je padel v vojski.“

* * *

Molčala je babica, tudi jaz sem molčal in sem bil žalosten.

Zaslutil sem, da je življenje včasih trdo . . .

Bogumil Gorenjko.

